

РОЗДІЛ IV

Управління та адміністрування

УДК 338.1

Грицюк Наталія,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра менеджменту та адміністрування,
м. Луцьк; ORCID ID: 0000-0002-9024-6092
e-mail: natalia.hrytsiuk@vnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-111-118>

РОЛЬ КРЕАТИВНИХ ІДЕЙ У РОЗВИТКУ СТАРТАП ЕКОСИСТЕМИ

Формування підприємницької культури в Україні є надзвичайно важливим елементом для країн, економіка яких знаходиться на етапі розвитку та трансформації. Стартап екосистема є однією з визначальних складових цього складного процесу. Зміни які відбулися за останнє століття підтверджують факт зміни парадигми підприємництва, якщо раніше великі підприємці були власниками підприємств з металургійної, нафтової, автомобільної, залізничної промисловості, то зараз це сфера інформації, комунікації, гаджетів та комп'ютерних розваг. Протягом останнього десятиліття більша частина зростання робочої сили було саме завдяки успішній реалізації стартап проектів. Мета статті – виявити особливості стартап екосистеми в Україні, адже коли народжується креативна ідея на вже сформований запит суспільства існує велика ймовірність успішного запуску спатрап проекту, тому потребують дослідження інші критерії, що забезпечать реалізацію та становлення цих ідей.

Ключові слова: стартап, проект, креатив, ідея, екосистема, підприємницька культура.

Грицюк Наталія,
кандидат экономических наук, доцент,
Волинский национальный университет имени Леси Украинки,
кафедра менеджмента и администрирования,
г. Луцк

РОЛЬ КРЕАТИВНЫХ ИДЕЙ В РАЗВИТИИ СТАРТАПОВ ЭКОСИСТЕМЫ

Формирование предпринимательской культуры в Украине чрезвычайно важный элемент для стран экономика которых находится на этапе развития и трансформации. Стартап экосистема является одной из составляющих этого сложного процесса. Изменения какой за последнее века подтверждают факт изменения парадигмы предпринимательства, если ранее крупные предприниматели были владельцы металлургической, нефтяной, автомобильной, железнодорожных промышленности, то сейчас это сфера информации, коммуникации, гаджетов и компьютерных развлечений. Течение последнего десятилетия большая часть роста рабочей силы было благодаря успешной реализации стартап проектов. Цель статьи – выявить особенности стартап экосистемы в Украине, ведь когда рождается креативная идея на уже сформированном запрос общества существует большая вероятность успешного запуска спатрап проекта, поэтому нуждаются исследования другие Критерии, что обеспечат реализацию и становления этих идей.

Ключевые слова: стартап, проект, креатив, идея, экосистема, предпринимательская культура.

Hrytsiuk Natalia,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Management and Administration,
Lutsk

THE ROLE OF CREATIVE IDEAS IN THE DEVELOPMENT OF STARTUP ECOSYSTEMS

The formation of entrepreneurial culture in Ukraine is an extremely important element for countries whose economies are in the stage of development and transformation. The startup ecosystem is one of the determinants of the components of this complex process. Changes that have taken place over the last century confirm the fact of changes in the paradigm of entrepreneurship. During the last decade, most of the growth of the workforce was due to the successful implementation of startup projects. The purpose of the article is to show the peculiarities of the startup ecosystem in Ukraine.

The largest number of Ukrainian startups that have attracted venture and angel funding in the field of creating online services and software. Startups the most are interested and financed by investors in the field of marketing, hardware, e-commerce and the mobile services market.

Among the countries that invest the most in Ukrainian startup projects in 2019 were the United States (\$ 423 million), the United Arab Emirates \$ 21 million. The United States and the European Union received about \$ 11 million. The Ukrainian government has invested \$ 8 million in the development of startup projects USA.

Thus, the development of creative ideas and the formation of startup ecosystems in Ukraine is an important and promising area of economic development, although it is at an early stage. When a creative idea is born on the already formed request of society, there is a high probability of successful launch of a spatrap project. Also, in order to be successful in the market, a startup idea must be characterized by speed of implementation, scalability of the idea, have a quality creative idea, meet the concept of "creative for society", have a small team of like-minded people, cooperate, be open and talk about their ideas.

Key words: start-up, project, creative, idea, ecosystem, entrepreneurial culture.

Постановка проблеми та її значення. Сьогодні в Україні спостерігається широка зацікавленість до розвитку підприємницької культури серед молоді. Створення стартапів та формування стартап екосистеми є однією з визначальних складових цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки це явище досить молоде для української економіки, тому серед вітчизняних учених можна виділити небагато праць науковців, серед яких Баб'ячок Р. І., Кульчицький І. І., Курченко О. О., які розглядають стартап проект як невід'ємну частиною підприємницького середовища, що впливає і змінює її зсередини [4].

Якщо проаналізувати зміни які відбулися за останні 150 років, то можна прослідкувати, що у XIX-XX столітті відомими підприємцями були власники нафтової, металургійної, залізничної та автомобільної промисловості, то у 2000-2018 роки відомі підприємці заробляють на продажі інформації, комунікації, гаджетів та комп'ютерних розваг. [1]

За даними дослідницької організації «Kauffman Foundation», протягом останніх 21–28 років 75% чистого зростання робочої сили було саме завдяки стартапам [2].

Ці факти, а також позитивний вплив на розвиток економіки з боку стартапів зумовили підвищення уваги до них у країнах з розвинутими інноваційними системами. Як показує аналіз, національні заходи з підтримки інноваційних стартапів, як правило, реалізуються в країнах паралельно з програмами сприяння венчурному капіталу, програмами інноваційного менеджменту та консультативними послугами, програмами прямої підтримки досліджень і розробок бізнесу у вигляді грантів і позик [2].

Мета і завдання статті. З огляду на це, мета статті – виявити особливості стартап екосистеми в Україні, як один з пріоритетних шляхів трансформації креативних ідей у реалізовані стартап проекти.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зазвичай стартапи – це ідеї, яким потрібні ресурси, щоб перетворитися в бізнес. Гарна ідея – це завжди відповідь на вже існуючу, але іноді невиразно сформульовану потребу суспільства або певного середовища. Це може бути потреба у вирішенні як побутових питань, так і бажання задовольнити культурні, естетичні, розважальні потреби.

Це відбувається завдяки високій ефективності моделі їх реалізації, що показала свою доцільність та дала великий поштовх у розвитку таких великих економік світу, як США, Ізраїл, Канада, Китай, Франція, Швейцарія, Туреччина, Сінгапур, Велика Британія та інші. Україна посідає

39 місце серед інших за кількістю стартапів, що залучили фінансування (Таблиця 1). А, також, завдяки державні підтримці, яка забезпечила формування Українського фонду стартапів у 2019 році.

Український Фонд стартапів надає підтримку виключно українському бізнесу, а саме проектам на ранніх стадіях розвитку (pre-seed and seed). Водночас заклади вищої освіти та наукові установи можуть взяти участь у конкурсі як співвиконавці.

У червні 2020 року Українського фонду стартапів долучився до міжнародної інноваційної програми “EUREKA“, яка дасть змогу командам українського бізнесу, науковим установам та вишам взяти участь у конкурсі проектів між країнами-членами “EUREKA” та Сінгапуром – “Call for Joint R&D Projects under EUREKA between Singapore and the EUREKA member countries”.

Відповідно до твердження представників інноваційного бізнесу [2], до 2005 р. в Україні фактично не було стартапів. Усе відбувалося навколо аутсорсингу (передача компанією частини її завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду). Основним катализатором розвитку українських стартапів стала економічна криза 2008 р., після якої частина інвесторів звернула увагу на технологічний ринок. Так, про українські стартапи дізнався світ [2].

Таблиця 1

Рейтинг країн за кількістю стартап-проектів що залучили фінансування у 2019 році

Країна	Місце у рейтингу	Кількість зареєстрованих стартапів
Сполучені Штати	1	66 269
Індія	2	8900
Об'єднане Королівство	3	5472
Канада	4	2787
Індонезія	5	2194
Німеччина	6	2160
Сінгапур	12	951
Ізраїль	14	900
Швейцарія	15	715
Туреччина	30	437
Україна	39	312
Угорщина	41	298
Естонія	49	225
Греція	52	161
Литва	53	149
Болгарія	55	138
Латвія	67	83
Білорусь	74	69
Грузія	99	16

Джерело: складено автором за даними [5]

Україна займає 39 місце в рейтингу серед інших країн за кількістю стартап проектів які отримали фінансування у 2019 році – 312 проектів. Це більше ніж у Греції, Литві, Болгарії, Грузії, Білорусії та ін..

На рис. 1 зображено тренд зміни кількості запитів у пошуковій системі Google.com за словом «Стартап» по всій території України з 1 січня 2000 по 1 грудня 2020 року. Як видно з графіка, кількість пошуків постійно зростає, а особливо у 2020, це означає збільшення зацікавленості аудиторії та збільшення числа потенційних молодих підприємців.

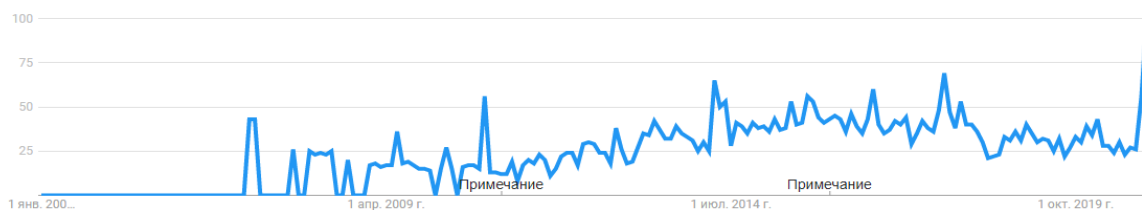

Рис. 1. Кількість запитів у пошуковій системі Google.com за словом «стартап» на території України з 1 січня 2000 по 1 грудня 2020 року.

Найбільшою кількістю запитів за словом «стартап» є м. Київ, Львівська область, Харківська область (рис. 2).

Серед основних особливостей стартапів слід виділити наступні:

1. Швидкість реалізації;
2. Масштабованість ідеї;
3. Маркер якості креативних ідей;
4. Формування концепції «креатив під потреби суспільства»;
5. Невеликі команди однодумців, що впроваджують великі зміни;
6. Ділитися і співпрацювати;
7. Бути відкритими та розповідати про свої ідеї.

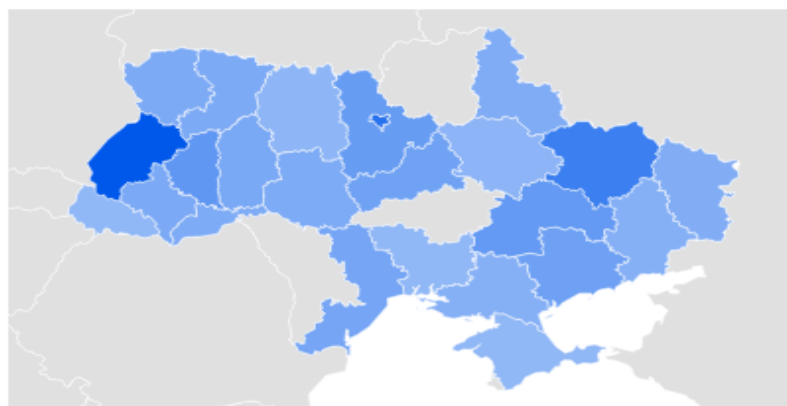

Рис. 2. Кількість запитів у пошуковій системі Google.com за словом «стартап» по областях України з 1 січня 2000 по 1 грудня 2020 року

Зміна парадигми «креатив під задачу бізнесу» спостерігається уже останніми десятиліттями, на зміну якій приходять «креатив під потреби суспільства». Це пояснюється фундаментальними задачами які вирішує стартап спираючись на «болі» клієнта які потрібно вирішити.

Світ прискорюється, і стартапи на своєму прикладі показують, що для реалізації креативних ідей підхід «швидко і зараз» набагато краще, ніж «довго і ніколи». Методологія формування стартапів передбачає швидкий вихід на ринок «мінімально життєздатного продукту» (Minimum Viable Product) – продукт, що володіє мінімальними, але достатніми для задоволення перших споживачів функціями та потребує подальшого вдосконалення на базі зворотнього зв'язку від перших клієнтів-новаторів. Кращі дослідження – це не фокус-групи. Існує практика швидких стартів, швидких помилок і швидких висновків та швидкого вдосконалення або порашення.

Про успіхи українських стартапів: Depositphotos; Terrasoft; TemplateMonster; Coursmos; Clickky; Augmented Pixels; GitLab 9; Petcube; Grammarly; Senstone та інших є багато інформації [1]

Стартапи вчать нас не боятися «холодного пітчинг». У пошуках ресурсів для реалізації ідеї вони ходять по ринку і не соромляться Пітч її кожному потенційно зацікавленій людині.

Стартапи показують, що команда в 2-3 людини без офісу і MBA-освіти цілком може створювати глобальні продукти. Так, український стартап Pizdata Inc. (Сервіс дизайн-послуг з передплати) з командою з п'яти чоловік на full-time працює з клієнтами з США, Канади, Австралії, Норвегії та інших країн, обробляє замовлення 25 клієнтів щодня. Зараз помітний тренд, коли великі, історично "багаторівневі" агентства перебудовують свої команди, створюючи невеликі робочі групи по 2-4 людини. Також на креативному ринку спостерігається хвиля запуску батькових агентств на 1-4 людини, які роблять величезні проекти, в тому числі на державному рівні. Очевидно, великому бізнесу є багато чому повчитися у підприємців-початківців.

Стартапи, законодавці тренда спільного споживання, довели, що ділитися набагато вигідніше, ніж володіти. Для прикладу Uber, Airbnb, WeWork, в умовах обмежених ресурсів часто шукають можливості для співпраці.

Створюючи креативні ідеї, стартапи часто впираються в потребу зовнішньої експертизи, технологій, інших ресурсів.

Найбільша кількість українських стартапів, які залучили венчурне та ангельське фінансування у сфері створення он-лайн сервісів та програмного забезпечення. Також, велика кількість стартапів що цікавлять та фінансуються інвесторами у сфері маркетингу, апаратного забезпечення, електронної комерції та ринку мобільних послуг (рис.3).

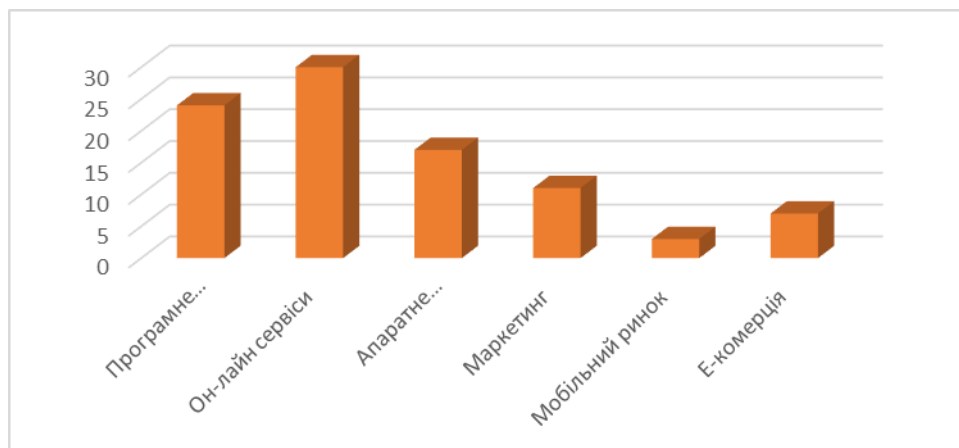

Рис.3. Кількість стартап проектів в Україні у 2018-2019 роках які залучили венчурне та ангельське фінансування

Найвищі інвестиції залучені одним стартап проектом у 2018-2019 рр. були у сфері програмного забезпечення (трохи більше 16 млн. дол. США). Більше ніж у два рази менше припадає на один профінансований проект у сфері он-лайн сервісів та апаратного забезпечення, 7,3 млн. дол. США та 4,8 млн. дол. США відповідно. У сфері маркетингу, ринку мобільних послуг та електронної комерції інвестиції коливаються в середньому від 500 тис. дол. США до 2,5 млн. дол. США (рис.4).

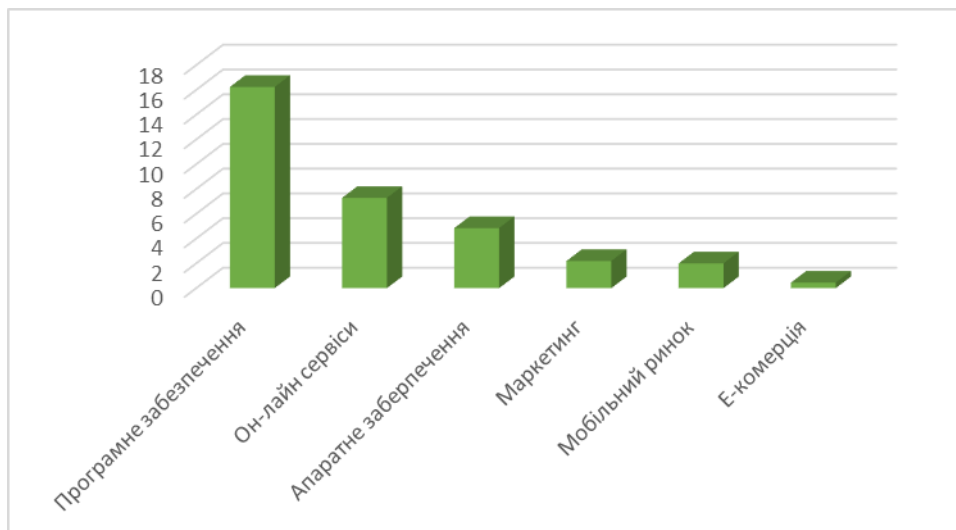

Рис.4. Середній розмір залучених інвестицій на один стартап проект у 2018-2019 роках у розрізі секторів економіки (млн. дол. США)

Найбільше інвестицій залучають стартапи, які знаходяться на стадії зростання (growth), така тенденція є зрозумілою та продовжується з 2015 року (табл. 2)

Таблиця 2

	Pre-seed	Seed	Round A	Round B	Growth	Не розголошуються	Інші
2011		0,7	1,6				
2012		0,3	3,7	12,0			
2013		0,3	3,6	11,0			
2014		0,2	2,8				
2015		0,4	2,3		25,3		
2016		0,5		20,0		2,2	
2017		0,5	5,0		70,0	1,9	0,1
2018	0,1	0,9	6,0		60,0	1,8	0,1
2019	0,1	0,4	3,0		87,8	1,5	0,1
Середнє	0,1	0,5	3,5	14,3	60,8	1,8	0,1

Джерело: розраховано автором за даними [4]

Адже ці проекти уже пройшли фазу валідації, у них є уже удосконалений продукт, який показав свою затребуваність на ринку і готовий до масштабування та виходу на інші ринки. Ризики на даній стадії уже є набагато меншими ніж на попередніх стадіях.

Середнє величина інвестицій на один стартап проект залежно від стадії (млн. дол. США)

Серед країн, що найбільше вкладають коштів в українські стартап проекти у 2019 році були США (423 млн. дол.), Об'єднані Арабські Емірати 21 млн. дол. США та з Європейського Союзу надійшло близько 11 млн. дол.. Український Уряд вклав у розвиток стартап проектів 8 млн. дол. США (Рис.5)

Capital structure by country 2019, \$ m*

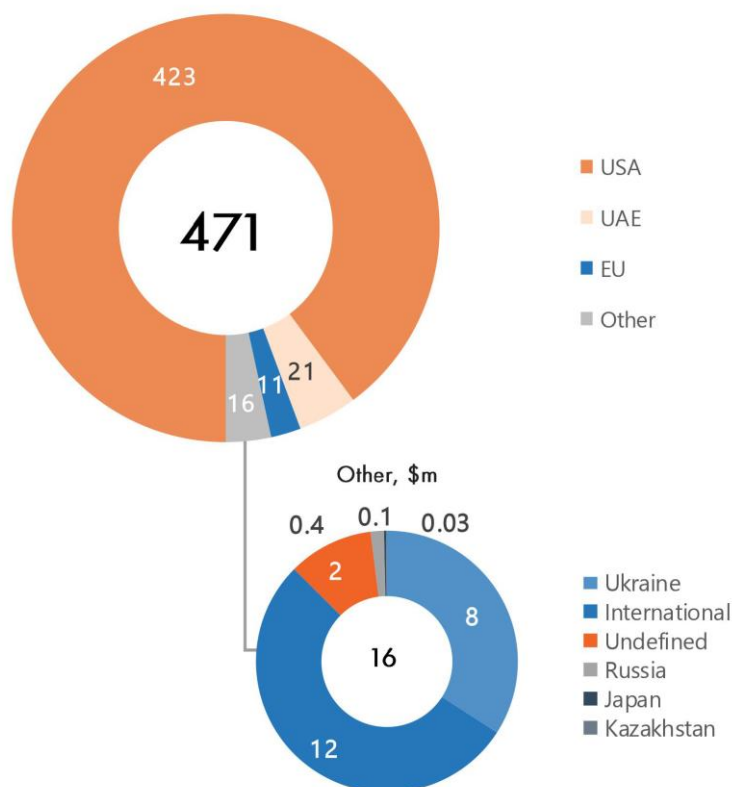

Рис. 5. Структура інвестицій в українські стартап проекти у 2019 році. (млн. дол. США)[4]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, розвиток креативних ідей та формування стартап екосистем в Україні є важливим та перспективним напрямком розвитку економіки, хоча і перебуває на початковій стадії. Коли народжується креативна ідея на вже сформований запит суспільства існує велика ймовірність успішного запуску стартап проекту. Також, для того щоб мати успіх на ринку стартап ідея повинна характеризуватися швидкістю реалізації, масштабованістю ідеї, мати якісну креативну ідею, відповідати концепції «креатив під потреби суспільства», мати невелику команду однодумців, співпрацювати, бути відкритими та розповідати про свої ідеї. Подальшого дослідження потребують проблеми та перешкоди при формуванні результативної стартап екосистеми в Україні.

Джерела та література

1. Баб'ячок Р. І., Кульчицький І.І., Основні тенденції розвитку стартапів в Україні - проблеми, перешкоди і можливості. UPL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Osnovni-tendentsiyi-rozvytku-startapiv-v-Ukrayini-1-1.pdf> (останній візит 01.01.2021)
2. Курченко О. О. Становлення та розвиток стартапів в Україні: проблеми та шляхи вирішення/ Український соціум. 2016. № 2(57) С. 80-87. UPL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/80-87__po-2__vol-57__2016__UKR.pdf (останній візит 01.01.2021)
3. Мойсеєнко Д. Діяти швидко, а не по брифу. Чому креативний бізнес може навчитися у стартапів. 2020. UPL: <https://vctr.media/uchitsya-u-tekh-kto-uchitsya-36298/amp/> (останній візит 01.01.2021)
4. Український фонд стартапів: офіційний сайт UPL: <https://usf.com.ua/ukrainskij-fond-startapiv-pidbiv-pidsumki-pershogo-roku-grantovoi-diyalnosti/> (останній візит 01.01.2021)

5. Світовий рейтинг стартап-сервісу STARTUPRANKING. UPL: <http://www.startupranking.com/countries>. (останній візит 01.01.2021)

References

1. Bab'jachok R.I., Kuljchycjkyj I.I. (2018) Osnovni tendenciji rozvytku startapiv v ukrajini - problemy, pereshkody i mozhlyvosti. [The main trends in the development of startups in Ukraine - problems, obstacles and opportunities] UPL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Osnovni-tendentsiyi-rozvytku-startapiv-v-Ukrayini-1-1.pdf> [in Ukrainian].

2. Kurchenko O.O. (2016) Stanovlennja ta rozvytok startapiv v ukrajini: problemy ta shljakhy vyrishennja [Formation and development of startups in Ukraine: problems and solutions] / *Ukrajinsjkyj socium* [Ukrainian society]. No 2(57) pp. 80-87. UPL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/80-87__no-2__vol-57__2016__UKR.pdf [in Ukrainian].

3. Mojseenko D. (2020) Dijaty shvydko, a ne po bryfu. Chomu kreatyvnyj biznes mozhe navchytysja u startapiv [Act quickly, not on a brief. Why creative business can learn from] UPL: <https://vctr.media/uchitsya-u-tekh-kto-uchitsya-36298/amp/> [in Ukrainian].

4. Ukrajinsjkyj fond startapiv: oficijnyj sajт [Ukrainian Fund of Startups: official] UPL: <https://usf.com.ua/ukrainskij-fond-startapiv-pidbiv-pidsumki-pershogo-roku-grantovoi-diyalnosti/> [in Ukrainian].

5. Svitovyi reitynh startap-servis STARTUPRANKING [World rating of the startup service STARTUPRANKING]. UPL: <http://www.startupranking.com/countries>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.01.2021 р.